

УДК 33:351.746

О.О. Шевчук,
кандидат юридичних наук

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У статті розглянуто питання щодо проблем та шляхів подолання економічної безпеки країни.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, зовнішньоекономічна політика.

В данной статье рассматриваются вопросы относительно проблем и путей преодоления экономической безопасности страны.

Ключевые слова: экономическая безопасность, национальная безопасность, внешнеэкономическая политика.

Several issues are examined in relation to the problems and ways of the overcoming of an economic security of country.

Keywords: economic security, national safety, external economic politics.

Економічна безпека вже традиційно має статус найвищого пріоритету в державній політиці. Поняття економічної безпеки набуває виняткового значення як аргумент прийняття політичних рішень: наука про економічну безпеку забезпечує формування відповідної політики щодо забезпечення економічної безпеки держави чи суб'єктів нижчих організаційних рівнів. Система забезпечення економічної безпеки передбачає здійснення постійного моніторингу соціально-економічних процесів з точки зору їхнього впливу на стан економічної безпеки, оцінку з цих позицій стратегічних програм, нормативно-правових актів, а також аналіз ефективності поточних рішень у сфері економічної політики.

Україна є державою, яка межує з 7 країнами. Це означає те, що важливим є визначення ступеня залежності основних засобів забезпечення економічної безпеки України від специфіки здійснення зовнішньоекономічної політики та транскордонного співробітництва з цими країнами.

На цьому етапі відносини між країнами-сусідами є специфічними, позаяк їх можна розділити на два основні напрями реалізації:

1) співробітництво, яке відбувається на кордоні України із країнами-членами ЄС;

2) співробітництво в пострадянському прикордонні з колишніми радянськими республіками;

Економічна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки, відображаючи причинно-наслідковий зв'язок між економічною міццю країни, її військово-економічним потенціалом та національною безпекою [4].

У науковій літературі є багато поглядів на визначення поняття “економічна безпека держави”. Визначення вітчизняних та зарубіжних фахівців вирізняються розмаїттям підходів і суттєво різняться за змістом [1].

Існує багато визначень поняття економічної безпеки держави. Зокрема, під економічною безпекою держави розуміють стан захищеності економіки, коли сукупність державних і суспільних гарантій забезпечує сталий розвиток, захист

пріоритетних інтересів народу, джерел його матеріального і духовного розвитку від внутрішніх і зовнішніх загроз, ризиків і небезпек [1].

Сьогодні економічна безпека будь-якої країни – це загальнонаціональний комплекс заходів, спрямований на стійкий розвиток і вдосконалення її економіки, котрий обов'язково включає також механізм протидії зовнішнім і внутрішнім погрозам або ризикам, часто супутнім діяльності держави як суб'єкта фінансових відносин.

Загалом стан економічної безпеки держави характеризує низка чинників.

1. Загальний рівень економіки країни;
2. Наявність і рівень погроз державі, суспільству й особі;
3. Ефективність економічної політики держави та державного регулювання економіки;
4. Повноту реалізації функції держави [2].

Більшість дослідників економічної безпеки дійшли висновку, що основними структурними елементами економічної безпеки, які необхідно застосувати при аналізі економічної безпеки України, є такі:

- сировинно-ресурсна безпека;
- енергетична безпека;
- ресурсна безпека
- фінансова безпека;
- соціальна безпека;
- інноваційно-технологічна безпека;
- продовольча безпека;
- зовнішньоекономічна безпека;
- військово-економічна безпека;
- технологічна безпека.

Проблему аналізу стану економічної безпеки України досліджували у працях такі сучасні економісти, як П.Д. Біленчук, Ф.М. Медвідь, А.В. Бесчастний, Ю.П. Дудка та ін. Проте в умовах світової економічної кризи проблема економічної безпеки України набуває особливого значення, потребує подальшого аналізу та дослідження [1].

Сутність економічної безпеки розкривається в системі критеріїв, показників та порогових значень. При цьому, перш за все, необхідно класифікувати загрози. Під загрозами економічної безпеки розуміють чинники, які унеможливають чи значною мірою ускладнюють процес реалізації національних інтересів, чим створюють загрозу для життєзабезпечення нації, її соціально-економічної та політичної системи. Виявлення загроз та їх усунення повинні бути пріоритетними елементами економічної політики держави.

Оцінити економічну безпеку можна об'єктивною системою параметрів, критеріїв та індикаторів, які визначають критичні значення функціонування економічної системи. Головними з них є: рівень та якість життя населення, темп інфляції, рівень безробіття, макроекономічні показники, дефіцит бюджету та стан екології. Ситуацію економічної безпеки можна характеризувати як ідеал, до якого слід наближатися.

Основним критерієм економічної безпеки держави є здатність її національної економіки зберігати чи швидко відновлювати критичний рівень суспільного відтворювання в умовах припинення зовнішніх поставок чи кризових ситуацій внутрішнього характеру [4].

Основними загрозами для економічної безпеки України сьогодні можна визначити декілька сучасних внутрішніх процесів:

- масштабне недостатньо регульоване залучення зовнішніх капіталів на внутрішній ринок і порушення інтересів національних інвесторів;
- економічне протистояння на політичному підґрунті “східно-західної” орієнтації, у той час коли обидва вектори є лише похідними від включення країни у процеси глобалізації;
- занадто активна фронтальна інтернаціоналізація не лише економічної складової суспільства, а й інших складових життєдіяльності держави – культури, соціальної, політичної сфери [2].

Для того, щоб забезпечити економічну безпеку країни в умовах світової економічної кризи, необхідно вжити невідкладних заходів зі зміцнення економічної системи країни, основними з яких повинні бути наступні:

- колосальні інвестиції в модернізацію економіки, які багаторазово перевищують її можливості нагромадження;
- кредитування реального сектора економіки і інфраструктурних проєктів;
- пряме кредитування Нацбанком стратегічних підприємств: атомних електростанцій, підприємств металургійної, нафтохімічної і вугільної промисловості;
- обґрунтування збалансованості програми не одиничних, а системних рішень із подолання джерел слабкості української економіки;
- розумна реструктуризація економіки;
- розумні рамки дефіциту державного бюджету;
- реалістичність в плануванні пенсій, допомоги і стипендій;
- створення дієвих механізмів реалізації цієї програми, визначення механізмів контролю і відповідальності [1].

22.06.2012 року Указом Президента була затверджена Стратегія національної безпеки України, яка визначає життєво важливі національні інтереси, окреслює зовнішні та внутрішні умови їх реалізації, встановлює цілі, пріоритети та завдання держави, відтворює рівень розуміння питань національної безпеки, який існує сьогодні в українському суспільстві.

Метою реалізації Стратегії є формування сприятливих умов для забезпечення інтересів громадян, суспільства та держави, подальшого поступу України як демократичної держави зі сталою та зростаючою ринковою економікою, держави, що керується європейськими політичними й економічними цінностями, у якій повага й захист прав і законних інтересів усіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп є запорукою незалежного, вільного, суверенного й демократичного розвитку єдиної України.

Сьогодні великої актуальності набуває забезпечення економічної безпеки країни, що пов'язано переважно з політичною нестабільністю та напруженою обстановкою, якою характеризується сучасний стан України як держави. Тому досягнення стабільності є найважливішим завданням Уряду, і, насамперед, – у сфері економіки. І першочерговим завданням, відповідно, виступає забезпечення економічної безпеки країни [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бесчастний А.В.* Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи / А.В. Бесчастний // Економіка і держава. – 2009. – № 15. – С. 67–69.
2. *Кабанов В.Г.* Економічна безпека України як необхідна основа трансформаційних процесів / В.Г. Кабанов // Зовнішня торгівля : право та економіка. – 2009. – № 1. – С. 124–127.
3. *Похилюк В.* Економічна безпека країни в епоху глобалізації / В. Похилюк // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 5. – С. 18–25.
4. *Третяк В.В.* Економічна безпека : сутність та умови формування / В.В. Третяк // Економіка і держава. – 2010. – № 1. – С. 6–8.

5. *Шемаєва Л.Г.* Диверсифікація структури зовнішньої торгівлі України в контексті економічної безпеки держави / Л.Г. Шемаєва // Проблеми науки. – 2011. – № 3. – С. 20–26.

6. *Біленчук П.Д.* Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України : політико-правові та соціально-психологічні засади / П.Д. Біленчук, Ф.М. Ведмідь // Економіка. Фінанси. Право. – № 5. – 2009. – С. 38–39.

7. *Жаліло Я.* Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло / Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільності : Збірник. – К. : Сатсанга, 2001. – С.141.

8. *Бесчастний А.В.* Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи / А.В. Бесчастний // Економіка та держава. – 2009. – № 5. – С. 67–69.

9. *Дудка Ю.П.* Стратегія подолання ризиків та загроз економічній безпеці України в глобалізованій економіці / Ю.П. Дудка // Економіка та держава. – № 3. – 2009. – С. 23–27.

Отримано 20.09.2013